

О.Б. Кондрат, Р.М.Голомб, Н.І. Попович, В.М. Міца, О.Є.Петраченко
Раман-спектри і структура аморфних плівок Bi_2S_3 та As_2S_3

*Інститут фізики і хімії твердого тіла, Ужгородський національний університет
Підгірна, 46, Ужгород 88000, Україна*

Методом дискретного термічного напилення одержані некрystalічні плівки As_2S_3 та Bi_2S_3 різної товщини. При товщині плівки $\sim 1000\text{Å}$ Раман спектр плівки Bi_2S_3 містить одну широку смугу з максимумом при $\sim 238\text{ см}^{-1}$, яка характерна для плівок у некрystalічному стані. Раман-спектр некрystalічної плівки As_2S_3 має багатомодову структуру; форма спектру для області товщини $1000\text{-}10000\text{ Å}$ є незмінною. Проведено першопринципні розрахунки коливних спектрів кластерів $\text{As}(\text{Bi})_n\text{S}_m$ та одержано якісне узгодження розрахункових даних з експериментальними.

Ключові слова: халькогеніди, плівки, As_2S_3 , Bi_2S_3 , Раман спектри, квантово-механічні розрахунки, кластери.

Стаття постуила до редакції 15.09.2008; прийнята до друку 15.06.2009.

Вступ

Проблема розширення кількості плівкоутворюючих матеріалів є фундаментальною для плівкового матеріалознавства й оптики тонкоплівкових покриттів [1-3]. Розробка ефективних технологічних методів одержання плівок пов'язує її практичний і науковий аспекти. Серія робіт [1,4-9], присвячених структурним та оптичним дослідженням плівок $\alpha\text{-As}_2\text{S}_3$, свідчить про відмінність структури й оптичних характеристик плівок від таких в об'ємному склі. Утворення нерівноважних фаз в першу чергу залежить від механізму конденсації. Некрystalічний стан утворюється при переохолодженні рідких фаз, якщо конденсація здійснюється по механізму пара – рідина – тверда фаза або пара – тверда (аморфна) фаза [2]. Структурні дані для розплавів значної частини халькогенідних склоподібних напівпровідників (ХСН) свідчать, що ці матеріали при плавленні дисоціюють і структура розплавів при температурах, нижчих за температуру випаровування, не відповідає структурі вихідного скла [10]. Отже, одержання плівок на основі ХСН потребує вирішення проблеми фракціонування, зміни складу і структури по профілю плівки, що призводить до її оптичної неоднорідності і відмінностей її фізичних властивостей від об'ємного скла.

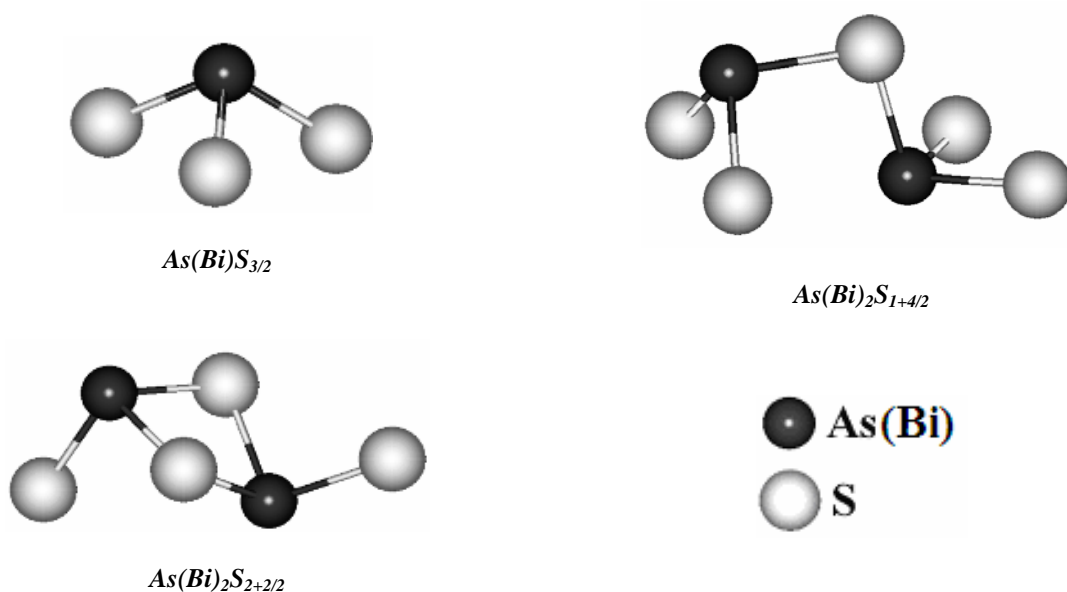
Метою даної роботи є порівняльний аналіз Раман спектрів об'ємних матеріалів та плівок трисульфідів миш'яку і вісмуту з відповідними даними, отриманими шляхом моделювання та першопринципних розрахунків.

I. Методика експерименту та першопринципних розрахунків

По простоті та технологічності, можливості одержання в одному циклі напилення кількох оптично якісних шарів конденсату заданого складу, їх площі та конфігурації найоптимальнішим є метод дискретного термічного напилення. Нами цей метод був реалізований на базі вакуумного поста ВУП-5к, удосконаленого так, щоб легко змінювати в широких межах умови одержання плівок, а саме швидкість випаровування дрібнодисперсного порошку, температуру випаровувача, кількість зразків різної товщини за один цикл напилення.

Для вимірювання мікро-Раман спектрів використовувалась система Renishaw System 1000. Спектрометр був обладнаний мікроскопом з набором об'єктивів. Для збудження розсіювання використовувався діодний лазер з довжиною хвилі $\lambda_{36} = 785\text{ нм}$ (енергія збуджуючих фотонів $E_{36} = 1,58\text{ eV}$).

При побудові кластерів в якості вихідних даних використовувались в основному моделі фрагментів структури кристалів As_2S_3 та Bi_2S_3 [11,12]. Розрахунок цих структур є корисним для розуміння ступені відмінності вільних фрагментів від кристалів в оптимальній геометрії, енергетичних властивостях, а ще більше – в їх електронній структурі та коливних спектрах. Геометрична структура кластерів $\text{As}(\text{Bi})_n\text{S}_m$ для розрахунків фізико-хімічних властивостей наведена на рис. 1.

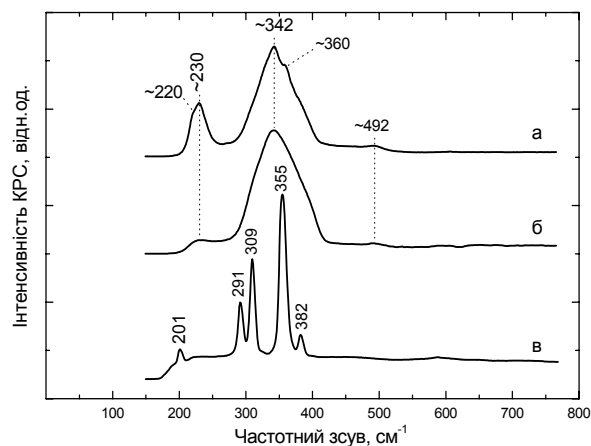

Рис. 1. Моделі структури кластерів $As(Bi)_nS_m$ ($n = 1,2$; $m = 3-5$) для першопринципних розрахунків методом ab initio (DFT/B3LYP/Stuttgart RLC ECP).

Розрахунки оптимальної геометрії та коливних властивостей кластерів здійснювалися з використанням пакету квантово-механічних програм GAMESS (US) [13]. Структури оптимізувалися у рамках методу самоузгодженого поля (СУП) з використанням методу функціоналу густини (DFT) з гібридним функціоналом B3LYP [14]. В якості базисного набору для важких атомів використовувався базис Stuttgart RLC ECP [15], для насичуючих атомів водню - стандартний поплівський базис 3-21G [16].

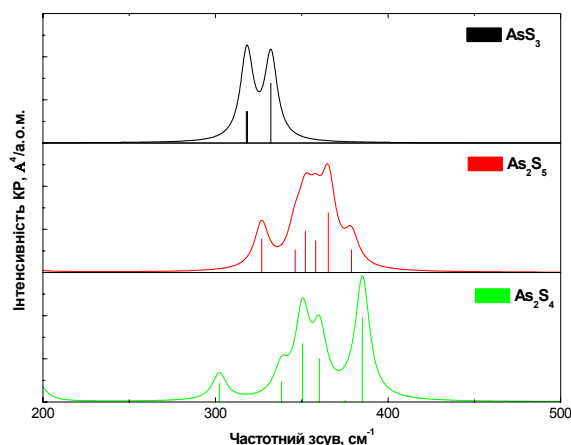
II. Результати та їх обговорення

На рис. 2 наведені спектри мікро-Раман трисульфіду миш'яку, одержаного осадженням парової фази і з розплаву відповідно, в аморфному (а)

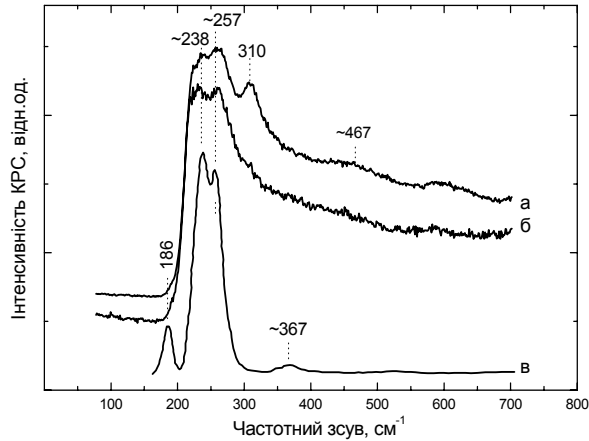
Рис. 2. Спектри мікро-КРС плівки As_2S_3 (а), скла As_2S_3 (б) та неорієнтованого полікристалу As_2S_3 (в), виміряні при довжині хвилі лазерного збудження 785 нм.

склоподібному (б) та полікристалічному (в) станах. Спектри аморфного і склоподібного станів є досить подібними та відмінними від спектру кристалу.

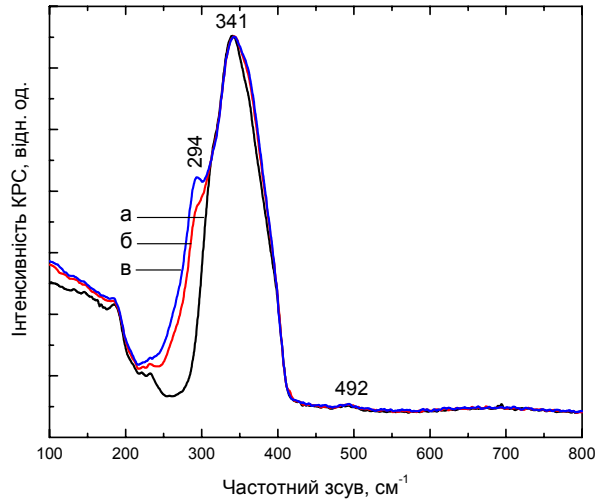

Рис. 3. Розрахований (DFT/B3LYP/Stuttgart RLC ECP (nd1)) спектр валентних коливань кластерів As-S (за відсутності впливу коливань фіктивних насичуючих атомів водню).

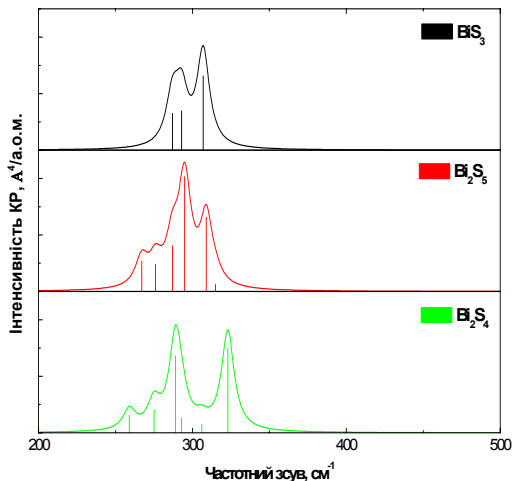
Вважається, що при утворенні неперервної неперіодичної структури в некристалічних матеріалах геометричні параметри (довжини та кути зв'язків), що є складовими структурних елементів сітки, значно варіюють. Дійсно, широка складна Раман-смуга з максимумом при 342 cm^{-1} , характерна для поліаморфних форм As_2S_3 , може бути результатом накладання чотирьох „кристалічних смуг” з максимумами при 291, 309, 355, 382 cm^{-1} , напівширина яких збільшується за рахунок значного розкиду геометричних параметрів кластерів на основі піраміди As_3 (рис. 3). З іншого боку, спостерігаються додаткові відмінності в спектрах мікро-КРС некристалічної та кристалічної фаз (рис.

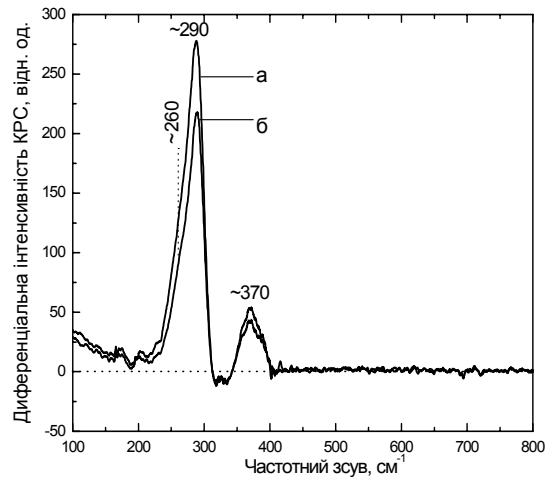
Рис. 4. Спектри мікро-КРС плівки Bi_2S_3 (а,б) та неорієнтованого кристалічного Bi_2S_3 (в), виміряні при довжині хвилі лазерного збудження 785 нм.

Рис. 6. Спектри ФТ-КРС стекол As_2S_3 (а), As_2S_3 з додаванням 4 mol.% (б) та 6 mol.% (в) Bi_2S_3 , виміряні при довжині хвилі лазерного збудження 1064 нм.

Рис. 5. Розрахований (DFT/B3LYP/Stuttgart RLC ECP) спектр валентних коливань кластерів Bi-S.

Рис. 7. Диференціальні спектри КРС стекол As_2S_3 з додаванням Bi_2S_3 по відношенню до чистого скла As_2S_3 : 6 mol.% Bi_2S_3 (а), 4 mol.% Bi_2S_3 (б).

2 а, б і 2 в).

Перш за все ці відмінності спричинені утворенням у матриці некристалічного матеріалу невеликої частки так званих „неправильних” гомополярних зв’язків, про що свідчать смуги при $\sim 220\text{-}230\text{ cm}^{-1}$ (As-As) та $\sim 492\text{ cm}^{-1}$ (S-S). Такі особливості некристалічного стану не узгоджуються з моделлю ідеальної хімічно упорядкованої сітки (ХУФ), яка не передбачає наявності гомополярних зв’язків у структурі [17]. Подальша структурна інтерпретація спектрів КРС плівок а- As_2S_3 дає підстави вважати, що матриця структури тонкого конденсованого на непідігріту підкладку шару суттєво відрізняється від такої в монолітному склі. Так, на відміну від склоподібного As_2S_3 у спектрі КРС аморфного трисульфиду миш’яку виявляються досить інтенсивні смуги при $\sim 220\text{-}230\text{ cm}^{-1}$, а також чітко спостерігається смуга при 360 cm^{-1} . Якщо перші дві можуть бути інтерпретовані як наявність значної кількості гомополярних зв’язків (As-As) у матриці структури плівки, то наявність смуги при 360 cm^{-1} однозначно свідчить про реалізацію в ній замкнутих молекул типу As_4S_4 [18,19]. Тобто кластерний опис

структури некристалічної плівки а- As_2S_3 більше узгоджується з експериментальними даними.

Розглянемо спектри КРС трисульфідів вісмуту. З рис. 4 видно, що спектр комбінаційного розсіювання світла кристалічного Bi_2S_3 містить чотири основні смуги з максимумами при 186, 238, 257 і 367 cm^{-1} . Відповідний спектр аморфної плівки трисульфиду вісмуту містить дві смуги при 238, 257 cm^{-1} , частотне положення яких узгоджується з відповідними смугами кристалу Bi_2S_3 . Крім того, в спектрі аморфного Bi_2S_3 з’являється смуга з максимумом при 310 cm^{-1} , відсутня у спектрі кристалу. Аналогічна смуга була виявлена також авторами [20] при дослідженні Раман спектрів стекол системи Ge-Bi-S. На основі концентраційних залежностей Раман спектрів цих стекол в залежності від вмісту вісмуту припускається, що ця смуга пов’язана з коливаннями пірамідальних структурних одиниць BiS_3 . Було також виявлено зростання інтенсивності та незначне

Частоти ($\Delta\nu$, cm^{-1}) та КР інтенсивності ($I^{\text{КР}}$, $\text{\AA}^4/\text{a.o.m.}$) валентних коливань кластерів As-S та Bi-S (DFT/B3LYP/Stuttgart RLC ECP*)

Кластер	$\Delta\nu$	$I^{\text{КР}}$	Віднесення	Кластер	$\Delta\nu$	$I^{\text{КР}}$	Віднесення
AsS ₃	318	14.7	ν_{asym} (S-As-S)	BiS ₃	287	26.0	ν_{asym} (S-Bi-S)
	318	14.6	ν_{asym} (S-As-S)		293 (294, скло ⁺)	27.8	ν_{asym} (S-Bi-S)
	332	27.7	$\nu_{\text{full sym}}$ As-S		307 (310, плівка ⁻)	52.5	$\nu_{\text{full sym}}$ Bi-S
As ₂ S ₅	327	15.5	ν (As-S)	Bi ₂ S ₅	267 (260, плівка ⁻), (~265, скло ⁺)	21.5	ν (Bi-S)
	346	10.5	ν (As-S)		276	32.2	ν (Bi-S)
	352	19.0	ν (As-S)		287	81.2	ν (Bi-S)
	358	14.7	ν (As-S)		295	52.6	ν_{sym} (S-Bi-S)
	365	27.6	ν_{sym} (S-As-S)		309 (294, скло ⁺)	5.0	ν_{asym} (S-Bi-S)
	379	10.5	ν_{asym} (S-As-S)		315 (310, плівка ⁻)		
As ₂ S ₄	302	8.6	ν (As-S)	Bi ₂ S ₄	259 (260, плівка ⁻), ~265 (скло ⁺)	12.4	ν (Bi-S)
	338	9.3	ν (As-S)		275	54.3	ν (Bi-S)
	350	27.0	ν (As-S)		289	10.7	ν (Bi-S)
	360	20.1	ν (As-S)		293	5.8	$\nu_{\text{full sym}}$ Bi-S
	375	0.7	$\nu_{\text{full sym}}$ As-S		306 (294, скло ⁺)	59.8	ν_{sym} (S-Bi-S)
	385	39.0	ν_{sym} (S-As-S)		323 (310, плівка ⁻)		

* У випадку кластерів As-S до базису додавалась одна поляризаційна функція (p_1) для атомів As і S, аналогічна попівському базису 6-31G*;

⁺ Склоподібний (As₂S₃)_x-(Bi₂S₃)_{100-x}; ⁻ плівка Bi₂S₃.

низькочастотне зміщення положення цієї смуги із збільшенням вмісту вісмуту. При концентраціях Bi₂S₃ в GeS₂, більших за 2 мол.%, у низькочастотному крилі смуги 310 cm^{-1} було виявлено додаткову смугу у вигляді плеча при ~280 cm^{-1} , інтенсивність якої зростає із збільшенням вмісту трисульфиду вісмуту [20]. Іншими авторами [21] при ще більших концентраціях Bi в потрійних стеках системи Ge-Bi-S було виявлено смугу при 274 cm^{-1} , яка із збільшення вмісту вісмуту в Раман спектрі скла Ge_{15.8}Bi₂₁S_{63.2} зміщується до 266 cm^{-1} .

Результати наших розрахунків показують, що в розрахованих частотних спектрах КРС кластерів BiS₃, Bi₂S₅ спостерігаються Раман-активні смуги при 287, 293, 307 cm^{-1} і при 267, 276, 287, 295, 309 cm^{-1} (рис. 5, табл. 1) відповідно, що дуже добре узгоджується з експериментальними даними. Ці дані також можуть свідчити, що в процесі структуроутворення у плівці Bi₂S₃ утворюються мікрообласті з кластерів Bi₂S₅, що містять

деформовані зв'язки Bi-S. Основний масив плівки сформований пірамідальними структурними одиницями BiS₃.

Спектри КРС з Фур'є трансформацією (ФТ-КРС) об'ємних стекол As₂S₃ із домішками Bi₂S₃ наведені на рис. 6. На рисунку бачимо, що при вмісті 4 мол.% (крива в) Bi₂S₃ в As₂S₃ (крива б) у спектрах з'являється перегин при 294 cm^{-1} , який трансформується в смугу при концентрації 6 мол.% Bi₂S₃. Крім того, на високочастотному крилі основної смуги валентних коливань зв'язків As-S з максимумом при ~341 cm^{-1} також з'являється незначна трансформація. Для детального аналізу цих особливостей досить зручною є побудова диференціального спектру КРС сплавів As₂S₃-Bi₂S₃ по відношенню до відповідного спектру чистого скла As₂S₃. З рис. 7 видно, що при добавках Bi₂S₃ в As₂S₃ у КРС спектрах сплавів Bi₂S₃-As₂S₃ виникають дві смуги з максимумами при ~290 та ~370 cm^{-1} . Асиметричність смуги при ~290 cm^{-1} свідчить про

наявність ще одної смуги з максимумом поблизу $\sim 260 \text{ см}^{-1}$. Коливні смуги з максимумами при ~ 260 і $\sim 370 \text{ см}^{-1}$ узгоджуються з відповідними смугами при ~ 257 та $\sim 367 \text{ см}^{-1}$, характерними для спектрів КРС кристалу та плівки Bi_2S_3 (рис. 4). Частотне положення смуги з максимумом при $\sim 290 \text{ см}^{-1}$ добре узгоджується з найбільш інтенсивною смугою валентних коливань Bi-S при 295 см^{-1} , розрахованою для кластеру Bi_2S_3 (рис. 5, табл. 2).

Висновки

Методом Раман-спектроскопії здійснено дослідження структури аморфних і кристалічних As_2S_3 і Bi_2S_3 , а також їх суміші – $\text{As}_2\text{S}_3\text{-Bi}_2\text{S}_3$. Шляхом

першопринципних розрахунків кластерів $\text{As}(\text{Bi})\text{S}_3$ показано роль розмірів і типу з'єднання с. о. на поведінку Раман спектрів. У спектрах ФТ-КРС стеклов As_2S_3 з добавкою Bi_2S_3 виявлено додаткову смугу при $\sim 294 \text{ см}^{-1}$, пов'язану з коливаннями деформованих с. о. BiS_3 . Диференціальні спектри КРС системи $\text{As}_2\text{S}_3\text{-Bi}_2\text{S}_3$ показують наявність двох нових смуг з максимумами при 290 і 370 см^{-1} . Виявлено, що смуга при 290 см^{-1} містить низькочастотне крило при $\sim 260 \text{ см}^{-1}$ і її інтенсивність є концентраційно залежною, в той час як значних змін інтенсивності смуги при 370 см^{-1} при зміні концентрації домішки (Bi^{2S^3}) виявлено не було.

- [1] V.I. Mikla. Photoinduced structural changes and related phenomena in amorphous chalcogenides // *J. Phys. Condens. Matter.*, 8, pp.429-448 (1996).
- [2] Л.С. Палатник, В.К. Сорокин. *Основы пленочного полупроводникового материаловедения*. Энергия, Москва, 296 с. (1973).
- [3] Ш.А. Фурман. *Тонкослойные оптические покрытия*. Машиностроение, Ленинград, 264 с. (1974).
- [4] И.З. Индутный, С.А. Костюкевич, В.И. Минько, А.В. Стронский, П.Е. Шепелявый. Лазерная литография на слоях As_2S_3 // *Оптоэлектроника и полупроводниковая техника*, 25, сс. 52-59 (1993).
- [5] S.A. Solin, G.N. Papatheodorou. Irreversible thermostructural transformation in amorphous As_2S_3 films: A light scattering study // *Phys. Rev. B*, 15, pp. 2084-2090 (1977).
- [6] K. White, B. Kumar, K.Rai. Amarendra. Effect of deposition rate on structure and properties of As_2S_3 films // *Thin Solid Films*, 161, pp. 139-147 (1988).
- [7] А.С. Пашинкин, А.Д. Молодык, В.И. Белоусов и др. Состав пара As_2S_3 // *Изв. АН СССР. Неорганические материалы*, 16 (9), сс.1600-1602 (1974).
- [8] Д.Г. Семак, В.М. Різак, І.М. Різак. *Фото-, термоструктурні перетворення халькогенідів*, вид. Закарпаття, Ужгород, 392 с. (1999).
- [9] T.P. Martin. Arsenic sulfide clusters // *Solid State Communication*, 44 (2), pp. 111-114 (1984).
- [10] В.М. Міца. *Колебательные спектры и структурные корреляции в бескислородных стеклообразных сплавах*, УМК ВО, Киев, 56 с. (1992).
- [11] N. Morimoto. The crystal structure of orpiment (As_2S_3) refined // *Mineralogical Journal*, 1, pp. 160-169 (1954).
- [12] Y. Takeuchi, T. Ozawa. The structure of $\text{Cu}_4\text{Bi}_4\text{S}_9$ and its relation to the structures of covellite, CuS and bismuthinite, Bi_2S_3 // *Zeitschrift für Kristallographie*, 141, pp. 217-232 (1975).
- [13] M.W. Schmidt, K.K. Baldridge, J.A. Boatz and oth., General Atomic and Molecular Electronic Structure System *J. Comput. Chem.* 14, p. 1347 (1993).
- [14] A. D. Becke, Density-functional thermochemistry. III. The role of exact exchange // *J. Chem. Phys.* 98, 5648 (1993).
- [15] EMSL Basis Set Library (<http://www.emsl.pnl.gov/forms/basisform.html>).
- [16] V.A. Rassolov, J. A. Pople, M. A. Ratner, and T. L. Windus, 6-31G* basis set for atoms K through Zn // *J. Chem. Phys.* 109, p. 1223 (1998).
- [17] А.А. Айвазов, Б.Г. Будагян, С.П. Вихров, А.И. Попов. *Некристаллические полупроводники*, Высшая школа, Москва, 356 с. (1995).
- [18] R.M. Holomb, V.M. Mitsa. Simulation of Raman spectra of $\text{As}_x\text{S}_{100-x}$ glasses by the results of ab initio calculations of As_nS_m clusters vibrations // *J. Optoelect. Adv. Mat.*, 6 (4), pp. 1177-1184 (2004).
- [19] R. Holomb, V. Mitsa, P. Johansson and oth. Energy-dependence of light-induced changes in g- $\text{As}_{45}\text{S}_{55}$ during recording the micro-Raman spectra // *Chalcogenide Letters*, 2 (7), pp. 63-69 (2005).
- [20] Д.И. Блецкан, В.С. Герасименко. Колебательные спектры и структура стеклов системы Ge-Bi-S // *Физика и химия стекла*, 13 (3), с. 359-363 (1987).
- [21] L. Koudelka, L. Tichy, M. Pisarcik. Structural study of Ge-Bi-S glasses by Raman spectroscopy // *Journal of Materials science letters*, 11, pp. 1060-1062 (1992).

A. Kondrat, R. Holomb, N. Popovich, V. Mitsa, A. Petrachenkov

Raman Spectra and Structure of Bi_2S_3 and As_2S_3 Amorphous Films

*Institute of Physics and Chemistry Solid State, Uzhgorod State University
Pidhirna Str., 46, Uzhgorod 88000, Ukraine*

Non-crystalline As_2S_3 and Bi_2S_3 films with different thickness were obtained by methods of discrete thermal evaporation. The broad band with maximum at $\sim 238 \text{ cm}^{-1}$, characteristic band for non-crystal films, was observed in the Raman spectra of Bi_2S_3 film with thickness of $\sim 1000 \text{ \AA}$. This band is characteristic for non-crystalline state. The Raman spectrum of non-crystalline As_2S_3 film has multimode structure and in thickness ranges $1000 - 10000 \text{ \AA}$ the spectra are nearly the same. The performed ab initio calculations of the vibration spectra of $\text{As}(\text{Bi})_n\text{S}_m$ clusters are in good accordance with the experimental Raman spectra.

Key words: chalcogenides, films, As_2S_3 , Bi_2S_3 , Raman spectra, quantum-mechanical calculations, clusters.